

SHUKUR XOLMIRZAYEV IJODIDA MILLIY RUH VA INSON RUHIYATI TASVIRI

To`xtayeva Shaxzoda Omon qizi

Termiz davlat universiteti talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada O‘zbekiston xalq yozuvchi Shukur Xolmirzayev ijodining o‘ziga xos xususiyatlari, adib asarlaridagi realistik tasvir mahorati hamda inson ruhiyatining murakkab qirralari tahlil qilinadi. Adibning Boysun adabiy muhitida shakllangan dunyoqarashi, qishloq hayoti va oddiy insonlar taqdiriga bo‘lgan sadoqati yoritib berilgan. Shuningdek, yozuvchining badiiy haqiqatga intilishi va millat xarakterini ochishdagi o‘rni ilmiy-ijodiy nuqtayi nazardan baholanadi.

KALIT SO‘ZLAR: *Shukur Xolmirzayev, milliy ruh, badiiy psixologizm, Boysun adabiy muhiti, realizm, inson xarakteri, o‘zbek hikoyachiligi, ma’naviy mas’uliyat.*

O‘zbek adabiyoti tarixi va taraqqiyotida millat ruhini, sharqona xarakter hamda inson ko‘nglidagi murakkab o‘y-kechinmalarni badiiy jihatdan chuqur tasvirlagan ijodkorlar alohida o‘rin egallaydi. Xuddi shunday adiblardan biri – zamonamizning ulkan so‘z san’atkori Shukur Xolmirzayevdir. Uning asarlarida nafaqat insonning tashqi hayoti, balki vijdoni, ichki dunyosi, dard-u armonlari va iztiroblari butun borlig‘icha namoyon bo‘ladi. Yozuvchi qahramonlar hayotini shunchaki bayon qilib qo‘ya qolmay, ularning ruhiy qatlamlariga kirib boradi, insoniy fazilatlar va nuqsonlar orasidagi kurashni badiiy tahlil etadi.

O‘zbek adabiyotining taniqli vakili Shukur Xolmirzayev 1940-yil 24-martda Surxondaryo viloyatining Boysun tumanida tavallud topgan. Bo‘lajak adibning dunyoqarashi, xarakteri va badiiy didining shakllanishida u tug‘ilib o‘sgan Boysun zaminining betakror tabiati, qadimiy urf-odatlar va xalq og‘zaki ijodi muhim rol o‘ynagan.

Adibning bolalik yillari qishloq hayoti bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgani tufayli, uning asarlarida qishloq manzaralari, oddiy mehnatkash odamlar taqdiri va tabiiy hayot tarzi alohida mehr bilan chiziladi. U yoshligidanoq kitobga, badiiy so‘zga va xalq hikmatiga oshno bo‘lib o‘sdi. Maktab davridayoq adabiyotga havas uyg‘onib, ilk ijodiy mashqlari dunyoga keldi. Oliy ta‘limni tamomlash jarayonida u o‘z dunyoqarashini boyitdi, ammo zinhor shoshqaloqlikka yo‘l qo‘ymadi. Biror-bir asarni yozishdan avval chuqur izlanish, mushohada va hayotiy tajriba to‘plashni o‘zining bosh tamoyili deb bildi.

Shukur Xolmirzayev ijod yo‘lining o‘ziga xos jihati shundaki, u qahramonlarini shunchaki bezab, ijobiy yoki salbiy bo‘yoqlarga bo‘yab ko‘rsatmaydi. U voqelikni qanday bo‘lsa, shundayligicha – barcha ziddiyatlari va qusur-u fazilatlari bilan ifodalashga intiladi. Aynan shu sababli uning asarlarida:

Xalq ruhi: Oddiy odamlarning dardi va quvonchi;

Zamon muammolari: Ijtimoiy o‘zgarishlarning inson taqdiriga ta’siri;

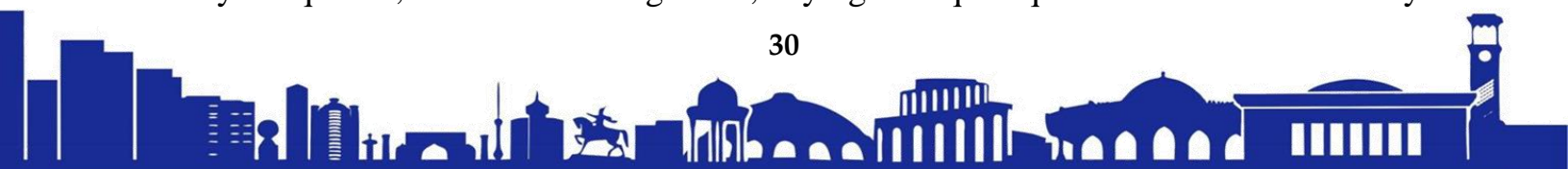
Hayot nafasi: Tabiat va inson o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik yaqqol sezilib turadi.

Uning hikoyalarida qahramon sifatida mashhur shaxslar emas, balki qishloq mehnatkashlari, tabiat bag‘rida yashayotgan sodda va samimiy insonlar, o‘zining ichki “Men”i bilan kurashayotgan shaxslar tanlanadi. Bu esa asarlarning hayotiyliigi va ta’sirchanligini o‘n chandon oshiradi.

Adib hikoya, qissa, roman, drama va publitsistika janrlarida barakali qalam tebratdi. Uning "O‘n sakkizga kirmagan kim bor", "Qush tili", "Qora kamar", "Olabo‘ji" kabi asarlari o‘zbek adabiyotining oltin fondidan joy oldi. Shukur Xolmirzayev yozuvchilikka shunchaki kasb sifatida emas, balki xalq oldidagi ma’naviy mas’uliyat sifatida qaradi. Uning halol ijodi va adabiyotga sadoqati ko‘plab yosh ijodkorlar uchun namuna bo‘ldi.

Adib asarlarida tog‘lar, yaylovlar va dashtlar tasviri shunchaki fon emas, balki asar qahramonining xarakterini ochuvchi vositadir. Kitobxon asarni o‘qish jarayonida o‘sha qishloq ko‘chalarida yurgandek, qahramonlar bilan birga nafas olayotgandek his qiladi. Bu esa chinakam san’atning kuchi hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, Shukur Xolmirzayev asarlarini o‘qish orqali kitobxon nafaqat badiiy zavq oladi, balki insonni anglashni, hayotga chuqurroq nazar tashlashni va milliy

qadriyatlarni e'zozlashni o'rganadi. Yozuvchi merosi bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Chunki u yaratgan obrazlar, ko'targan ma'naviy-axloqiy muammolar va ilgari surgan milliy g'oyalar har qanday davr uchun dolzarbdir. U qoldirgan boy ma'naviy xazina kelajak avlodlar uchun ham hayot maktabi bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Xolmirzayev Sh. Saylanma (Ikki jildlik). – Toshkent, “Sharq”, 2005.
- 2.Quronov D. Adabiyotshunoslikka kirish. – Toshkent, “Akademnashr”, 2007.
- 3.Sharafiddinov O. Ijodni anglash baxti. – Toshkent, “O‘zbekiston”, 2004.
- 4.Rasulov T. Shukur Xolmirzayev mahorati. – Toshkent, “Adabiyot va san’at”, 2010.